శంకరశతకము.

(స్వేచ్ఛానంద యోగికృతము.)

ఉ॥ శ్రీ వరవిశ్వసృష్టికర, శేషవిభూషణ యాదిరూపముల్।
నీవెయటంచు నెంచి కదు, నేర్పుతో నీశతకంబుగూర్పగా।
భావమునన్ దలంచితిని, భవ్యకృపారసదృష్టిజూచిన।
న్నేవిధినైన బ్రోవుమిక, ఇందుజటాధర దేవశంకరా॥

ఉ॥ చందము నేర్వలేదు యిక, సంస్కృతమాయ సకీమెరుంగనా।
యందుని ఘంటుజ్ఞానమది యాకసమందలి పూవుకావ్యముల్।
మందుకుగానివాడ కవి, మాన్యులవేవయుజేయలేదు యే।
చందమునన్ త్వదీయపద, సన్నుతిజేయగలాడ శంకరా॥

ఉ॥ సాంబశివా త్వదీయ పదసన్నుతిగావున నాదుకైత లో।
కంబులయుండిరన్ మిగుల భవ్యమెయౌ యదిమెట్టులన్న లో।
కంబున సారమాకుసుమ కందుకమందున జేరినాలు దా।
రంబది నీగళంబున శిరంబున నెక్కుటలేదె శంకరా।

ఉ॥ కాదనియెవ్వరైన ఘన కైసరులిందున తప్పుబట్టి దు।
ర్వాదముజేశి రేని యదిభవ్య సుగంధము మక్షికంబుకున్।
మీదటిద్రాక్షనక్కకును మిత్రుడుగాబకు యందుకున్ సతీ।
పాదరరూప సంపదల పానవిభక్తులు యంద్యశంకరా॥

తదాధ్యాయంశ్చి త్తైశరణముపయాంతం త్రిజగతాం
సవిత్రీంకూర్మాక్షీ స్త్వమివిమ కదామాంకలయసే. ౧౯.

త్రిలోకీనిర్మాణప్రసవలస దాక్షిదహృదయే
త్వమస్యేకాగో ప్తీశిథమనవదానావిఘుషే
యదార్యాణాంమాతః! క్షితిరుహాశతానాంపరిసరే
నిరాబర్హ్మంస్థాత్రామమదయ కరీరస్య సదృశం. ౨౦.

నపస్త్వావర్త్యస్మి ప్రతపతికరైస్తైజసఖరై
రసోధార స్తేజస్తదయి! శరణంయాంతిశరణం
పుమాంసస్త్వానంవ జ్వాలనముకకోటిస్ఫిర రుచేః
వ్యసిష్యస్యాహోస్విచ్ఛరమ భవనేపథ్యసమయే. ౨౧.

సమాలమ్ష్యైలేఢం త్రిభువన మరాలో క్తిజటిలో-
ద్భవాభ్రామ్రాయాభర్గనసి పరమే బ్రహ్మణిహ స్తా
ద.యాదీనా యా స్సేవిఖనస వినిర్మాపణవిధా
వనాబాధం వందేమహి పురుషకారం నతముఖాః. ౧౨.

సమిద్ధార్చి జ్వాలేహుతభుజి హవిర్భైక్షినిహుతం
సవేహోతు ర్మాతః! మనుమయశరీరాంతఃజుషీ
పునర్వ్యజ్యానంతం నిరవధి సుధామాశయసిభోః
ప్రసన్నాయాం స్వస్మిన్ త్వయితుకిమలభ్యం నరవరే. ౧౩.

విపర్యావర్తం తే సపదిసుఖజాతీయ విషయా
స్సటస్థస్యాపీమే నహి నహి సహేయ క్షణమితః

భరస్స న్యస్తామే భగవతి!మయాద్యాస్వాయిహాత్రాత్
ఇతి స్వాంతేవచ్మి ధృవమవపరాగ్ధా క్వచిదహం. ౨౪.

జగజ్జాతంపోషిత్రం యదిహానిరపాయం భగవతి
త్వదీయాజ్ఞా నేత్రే నృపశురనిగమ్యాపి నిగమాత్
సమజ్ఞా స్వామ్యాతిస్వయమపి విశీర్ణః కిమపి త-
ద్ధునోతి స్వాంతం మే దురనిగమ వైశస్త్రిమనునా. ౨౫.

నిశీయశోత్రాభ్యా మనిభువి రిషీంద్రాః కతిరమే
సమాభాక్షునద్యాస్తవ తవచ పత్యుర్గుణకథాః
వ్యతీయుర్వ్యర్థాస్తాశ్చరద ఇతిమే తామ్యతి మన-
స్త్రిణేక్షి స్వాత్వాత్మానమనిశి కదాపాగ్రుపచితం. ౨౬.

అలేఖీర్ద్వే దాస్యాః కిమితిమమ విశ్లేషసరణా
వజ్రసంపాంథత్వాం యదిహాసద యాతేవతరతి
ప్రతీక్షే నాలంబస్సుకమని కథంకార మచిరా
ద్గుణైర్యోక్తాష్టాభి ర్హృదయమితిదూయేబహుకదా. ౨౭.

యదర్ధే మద్ధాత్వారయతి ప్రసత్త్యైవిగణయః
పదంనీచైర్యోచ్చై స్సనమపి వయోనశ్వరమరం
అనాదృత్యా త్రీయాం పరగతి మకాండేనకమనీ
నపుత్ర స్సస్యాహో! చరతిపునరభ్యాశమిహ కిమ్. ౨౮.

తతడిదూరిపాస్థాన్న స్రవదమృత సింధుశ్చ వితతే
తమోసక్త్యాజ్యోత్స్నా ప్రలయరహితాశ్రీరనఘకా

వినిద్రాణ్వైకుంఠ ద్యుమణి ఘృణివార్ద్రైజఃలరుహే
దృగేషామాతస్తే మయికరుణ నిష్యన్ప్రపతతాం. ౨౯

పురాణీం యామాహుః ప్రకృతి మపయంత్యోపనిషదం
పరాం విద్యామీషుస్సనకనిరతాః కైవల్యపదవీం
సవిత్రీమామ్నాయానవపర శివోశ్యాసతిబుధా
నిదానం త్వేకాత్వం తదహమనజానేత్రభవతీం. ౩౦.

ప్రసహ్యాపాప్రైషీః ప్రణయినికరివాప్రిత్వరణైః
కృపోద్గారిక్షేమం కరచతురనేత్రాంతకలనైః
మదాగః కోటీనామనసు శయభాజామపిలయం
నకింతద్ధామాహోదిశతి భవతీ దీర్ఘసుఖదం. ౩౧.

చరంతీనామంతర్నిగమ తరుశాఖాస్వపిభృశం
మతీనాంనోశక్తిప్రశమయితుమజ్ఞాన ముదిరమ్
ప్రహాణాద్వ్యక్త్యై వితమసియయోస్స్వమనిపదే
కటాక్షైస్తైర్విష్ణోర్వితరయతరాంస్తాన్మయి ఖలే. 3౨.

నమూతానోతాతః కిముతసహజాకోద్వ్యదయతే
నతిర్వ్యక్తాక్షరం వాజిగఖుషతి గ్మింగంనచనధూః
విపన్నస్స్వోద్గాఢం మమసపది నాస్త్వైరిణాశలే
కృమీభూతం మాతర్మృదుభిరభిషించేక్షితజలైః. 33.

దలత్త్వం కేజానాం చలదలికులానాం ద్యుతిముషీ
శ్రవః పద్మాగ్రపాంగే భగవతి! సుజాతేనవదృశౌ

ప్రహీణస్వాన్తత్రాణవ్రతనమదపాంగ ప్రణిధికే
సకృన్నయ్యాశంక క్షుతసహజభావే సుగతయే. 3౪.

అలంకర్తీణా వాకమలజసురాజీవికబుచాం
అనత్యంతీనావాకలుష ముషితాధీరితభియాం
ఆ ... ర్ణాపత్యూనిర్ రవభిగుణగ్రామ తలిమే
క ... మాత్రస్తే కలుషగణమాస్యంతుభుమ తే. 3౫.

స్మితోహంసంవర్తా పరిణతమహాపాతకశత్రే:
పతేయుర్నాపాంగా ఇతి మమునిశంకే భగవతి!
వినాభ్యన్నాకృత్యా శరణమపిలజ్జైకలయితుం
కదాక్షోత్త్రారోధం పరమముసన్యాస్త వపదం. 3౬.

యదాహం నిస్తేజా జనని! దురవిద్యాన్ధ తమస
ప్రతీపైరుద్ధాధ్వా సపది విమనా మే భవనిశి
యదాసత్రాయంతే పటుభిరసవః ప్రాక్తనకృతై-
స్సుధాసధ్ర్యశ్చేత్ప్రసర మభికాంక్షే తవ తదా. ౩౭.

పరీతత్వాపండ వ్రజకుముదషండాంచితముదో
వరాంగీశ్శైవాలాకులితమహాహావాతరుచిరం
భవార్ణస్తర్తా స్తేర్మణమజిగమిషో భార్గవి! మనః-
కురంగ్యాశ్శ్యామాతా యష్యురయి నిరుదన్యాస్తవ గిరః. ౩౮.

శనైస్స్పర్శన్ ధ్యానే ప్పథుల శరవిక్షేప జలధే
శ్చ్యుదక్కచ్ఛేసూ స్తం నుదిశమనశ్మైన గ్రముపరి

అసోఢా విజ్ఞాతుం న గమః దమా స్త్రప్రతిహాతే
జిః హో ఽన్నాపాతానా హృదయకమలే స్విన్నసహతే. ౩౯.

సుధానాఘనగే విపులవియ దంస్తాన్ పరిణతా-
విఘూర్ణంభానుప్పశ్యన ఇహామహామోహావివృతేః
ననిర్వాహా స్త్రం మేఃనవినయ వి స్తంయదిభవే-
దని ర్వేదా స్త్రంత్ర్పభవతి వినాశాయ హింయకః. ౪౦.

దివాంధః పశ్యన్ వ్యామ ఎనతరి రాత్ర్యా ఖలి ఫే
స్థవీయస్యా స్తేమే యవేయమితివీ ర్యేణ మనుతే
అహం యుర్ఘామదృష్టే పదభిమత్తో వికృష్య యుత్తరా
మసై త్సేమాం సేత్యాస్య మ్యాయి శదనుయుధే నరపశుః ౪౧.

సమిద్ధావర్తాన్తరా క్రమిత పృథుసంసార నియతా-
తుమవ్యాపారార్ణో నిధిలవణపూర క్షితతృషః
స్వదన్తే నహ్యంతర్భవభయ పరీతాః శమనే
పటీయాంసో ఒప్యత్రిపథగమనా సారస్వ మతః ౪౨.

రసాలాంకూరా రాస్వాదనముదిత కణ్ఠః ప్రసవితా
విరించీనస్థాన ప్రణయహరణ సటోప విరవః
నథా న ద్వేశీయా జనని! జనయిత్రీ పికశిశు
ర్యథాదీ హింత్రాహారం కణతి గతికుమేక బలిభుజః ౪౩.

కుణాన్హానారణ్యా శ్రమదదజరత్కత్త్రాణపుమం
పరిష్కుర్వీ లోకానేక రుచిభర్త్రైర్వర్ణవిసరైః

నివిక్తారణ్యానీ నిటపి శిఖరోత్క్షిప్త విహాగం
కటాక్షైః ప్రాణాన్ప్రైః ‘యూదపిబ సుయోగ్యై’) వతదయే ౪౪.

ఉరః శేషీకత్స్వే జనని! ఘనపీన స్తనయుగం
వినక్షు గ్రావాస్త్రై కిమినవిదిక్శౌనివసనః
యశ్శోన్నోన్నత్యా బద్ధపగుణ న్సుదు బంధంవిషహాతే
నమూర్తాలీం సూచీమను పతితు సంకజాడదరం. ౪౫.

వికోచస్సూర్ఛ స్తనయున రాజీనవరయో
జఘన్యస్మన్యంసా యదివికుచతః కింనఘటతే
యమోగ్యఘ్నాః పత్న్యజాగదుదయ రతౌహృత్యతివిదో
నితాంతంకల్యాణి ప్రసైతగుణాహా పావ్య వనికాః. ౪౬.

రజస్స్వాంభోజానాం ప్రమదమభజన్మాదిత్యలలనా
కిరాటీలాలిత్యం పరిహాయ కిరీటీకేతనతాం
సుతత్త్వైశాల్యం మురమథనదేవస్య జగతాం
విజానీతః పాదాశ్రిపథవధిదా దేవి! జయతాం. ౪౭.

రమే తేమాం త్యేతాశ్చతురథని పాటింభుజలతాః
చతస్రస్సంచేతుం కిమయియుగపచ్చైలతనయుగం
ప్రసృపః పాప్మానంసపది విసివాహ్యాంబుజవర-
జ్వలచ్చక్రాభ్యాంచాభయవరదాభ్యాం తదుపరి. ౪౮.

గురుస్నేరంత్యా నామయునమనుజాతో మృతకర,
స్మృతోపిప్రద్యుమ్నః పతిరపి నియన్తాసజగతాం

దిశామీశా నిఘ్నాజనని! పరివాదీచనిగమః
స్వత స్త్రీవాశానాత్వం స్మరసి కథమార్తంమనసిమాం. ౪౯.

మహాత్యాస్సన్నాదః కుహచిదిభహత్యాదరబుధో
మహాత్యాస్సన్నాదశ్శ్రుతివదనవధ్యాశ్శ్రుతిసుఖః
మహాత్యాలోలాంభః పటలకుటిలావర్తవిమిల
త్తరంగా గంగా తే కథముభయతోన్యాత్వమయసే. ౫౦.

అయే మాతర్జానేన కిమిహమమావశ్యకమహో
విధాతుం త్వత్తోవాకిమభిలషణీయంజలనిధే

శిశుశ్శిక్షాహీనః కథమహాహాజానామిసకలం
తవైవాయంభారః కురుయదుచితంపశ్యసిమయి. ౫౧.

ఇతి శ్రీమదాచార్యోపనామక భార్గవ పార్థసారథి
నామ్నః కృతిషు, ఆర్తి స్తవా పరనామా
శి ఖ రి ణీ స్త వః.

శ్రీ స్సై న మః.

శ్రీమద్వైయ్యాకరణ పంచాననస్య కృతిషు,

వి యో గి నీ స్త వః.

———:O:———

భగవన్ భవవాగురాన్తరే హరిపత్నీన తరక్షుభిస్సహ
ఉపరుధ్య చిరాయ సేద్యమానాం కథముజ్జీవనమాప్నుయామిహ. ౧.
అపి పావకమూఢ హేదియం మదవస్థా శ్రవసోః పదంగతా
తవకింననితాన్తసాక్షిణో భగవన్విశ్వ్యతిమానసంక్వచిత్. ౨.

పతితావన తేజగత్త్రియా ప్రథితం సాధునిశమ్య సద్యశః
వృజినం విచినోమ్యనేకశః ప్రతిహాసీరిహ మాతవ ప్రతం. ౩.
ముహురంకముపైతి తాడితో నహి వైమాత్యహతో జిహాసతి
భగవన్ యది మామితిత్యజే న హి భేదః క్రమతే తదావయోః. ౪.
కియతీ వికటావ్యసనోర్మిభూః విగతాలంబనమంబరం కియత్
కియదండభాండమద్భుతం గ్రహగోలాని కియన్తి దృక్పథే. ౫.
కథమంఘ్రిహతావనిస్సృతా రుచివద్యామృదుసాన్ద్రసైకతా
కథమప్యతిలంఘ్యనుస్తకం భగణాచిత్రవితానతల్లజం. ౬.
అనిమృష్టమజీవవల్లతాః కథమేతా రుచిరత్వచావృతాః
కథమన్వహమవ్వనర్ఘయద్వయసా వామృదునాన్యయోజయత్ ౭

కతిగంధభరాణ్వాక్తాస్సయ తుసుమజాతానివిలక్షణాన్యపి
కథమూషరకల్పగోముఖం సముకాషీఽదలినందనవనం. ౮.

నిరమాయిష తార్యమశ్మశీ స్తనయిత్నుజ్వాలనస్సదాగతిః
ద్యుసదః కతికా స్తిచంద్రికా సలిలోష్ణానలదానశాలినః. ౯.

కలకూజితశాలినః ఖగాః కతిమత్స్యాండముమూర్త దేహినః
పిహితానిరపాయకుస్తరే విహితావాకథమేషునిష్కృతిః. ౧౦.

భగవన్ యదభూత్ప్రవత్స్యతో భవితాత స్తవ హేలయాకృతం
మహదర్థమ్ము తేవకల్పతే తవనైసగికపాండితీబుధే. ౧౧.

పతతామచలాత తేన్నృణాం ముహురేతత్పరమావలంబనం
నవియచ్ఛ్వసనోపివామరు త్పతితం తేపదయోః కథంత్యజే. ౧౨.

ము తేనితరామథాయుషి ప్రణిని శ్శాస్త్రిరతావనర్థికా
రయోరుభయోర్వ్యదీక్షుసే సుకరంత్త్వవదాతుమర్హసి. ౧౩.

స్వపచనకూటకల్పితో మనసా స్త్రామినసక్తృప్రసీదమే
నదనేహియదేనదృశ్యతే ఫలతిద్రాగణుదర్పణోదరే. ౧౪.

అథవాత్రవశ క్తినగ్నసే కవితామేఖలుకుంతితావిభో
నవిభాషిణి తేధరేరుచి శ్చిరనిష్పన్నముదీక్షసేమనః. ౧౫.

చిరసంస్మృతిపాశయాత్రితే మయిమోఘైవరతిః పరాగమే
శుకపంజరబద్ధశారికా నగరుద్భాగ్యంలభతేహినిర్వృతిం. ౧౬.

ఉపకారిణి తేకృతఘ్నతాం విబుధానివ్రాన్నవతేవిలాసినః
అః వేక్ష్యంఘుప్రయోజనం నహిమందోపిసకృత్ప్రవర్తతే. ౧౭.

ప్రసవానమపత్యశాలినీ పదమాహేయమహి ష్వనింమునిః
అనివేదయథాశథాకథం గుణినంయామయువేత్సినిగుణాః. ౧౮.

బహునాసైతశాస్త్రసంహతిః పణితాయాక్షితిపాలకాంగణే
మమవాఙ్మభవేదితః క్వచి ద్భవదోజోరచనావియోగినీ. ౧౯.

యదివిదిత్ససినాభిలో ముహు ర్విషయాంస్తాంస్తుపుఖప్రకారకా
సభజామికదాపిదండికా భరభార్యానవమేనదాపదీ. ౨౦.

నిగమైకనిబంధకల్పనా చణకుకుంభరయేకిమాశ్రుతం
అతివేలమసాస్తపీతియ ద్గుణజాలంత్వకూటధర్మణః. ౨౧.

నియతంనియతామనాంతం భవదుగేస్థలనంపథస్సతః
నతతఃప్రతికర్తుమర్హసి స్థలనందుష్యతినైవగచ్ఛతః. ౨౨.

దయమానమజస్రమీశ్వరం యదుపాలబ్ధమపీశ తేమనః
నశుగాస్పదమస్త్వగాస్థితో దవవహ్నేస్సబిభేతిదాహతః. ౧౩.

సకలీకృతతత్త్వమశ్మని ప్రకటీకర్తుమసోఢయంభవాన్
ఉరసావిఖనోమునింహరే పరసాయుజ్యకృతేభజామహే. ౧౪.

సుశిలామనుకంప్య తేయదా విలినీతశ్చరణశ్శౌకలాదకా
నకిమాత్మకృతేజగత్త్రయీంహృణసారాంకురుతోవిభూషితుం ౧౫

ఇతి శ్రీమదాచార్యోపనామక భార్గవ పార్థసారథి
నామ్నః కృతిషు, ఆర్తిస్తవాపరనామా
వియోగినీస్తవః.

మదనానన్దభాణః.	౧—౮—౦.
ఆర్తిస్తవః.	౧—౨—౦.

(యంత్రస్థా).

జ్ఞాపకసంగ్రహః. వ్యాకరణశాస్త్రస్యాయమపూర్వోగ్రన్థః.

మహామహోపాధ్యాయ నాగేశభట్టవిరచితః.

ధర్మపురరామస్తుతిః. విపుల వ్యాఖ్యాయుతా.

శ్రీవైఖానసవిద్యానిలయము,

ఆకులమన్నాడు,

కృష్ణాజిల్లా.

13544